

УДК: 37.091:004.738

DOI 10.33514/1694-7851-2025-3/1-373-384

Тултуков Б.Т.

физика-математика илимдеринин кандидаты, доцент
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Бишкек ш.

bakty@rambler.ru

Молдалиева А.Ж.

ага окутуучу

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Бишкек ш.

aida_moldalieva@mail.ru

Садырбаева А.Б.

ага окутуучу

К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университети
Каракол ш.

aidabaha@mail.ru

САНАРИПТИК МЕЙКИНДИК СТУДЕНТТЕРДИ ПАТРИОТТУК ТАРБИЯЛООНУН КУРАЛЫ КАТАРЫ: КЫРГЫЗСТАН КОНТЕКСТИНДЕГИ МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨР ЖАНА ТОБОКЕЛЧИЛИКТЕР

Аннотация. Бул макалада санариптик мейкиндиктин студенттерди патриоттук тарбиялоодогу ролу жана мүмкүнчүлүктөрү, ошондой эле тобокелчиликтери талданат. Санариптик чөйрө маалыматты ылдам жана кеңири жеткирүү мүмкүнчүлүгүн берип, студенттердин тарбиялык жана маданий түшүнүгүн калыптандырууда маанилүү куралга айланууда. Ошол эле учурда, социалдык тармактардагы чөйрөдө дезинформация, экстремисттик контент жана улуттук баалуулуктарга каршы маалыматтар сыяктуу тобокелчиликтер да бар. Изилдөө Кыргызстандагы билим берүү системесинин контекстинде жүргүзүлүп, мугалимдердин жана студенттердин санариптик маданиятын, патриоттук иш-чараларды колдоону, жана электрондук контентти туура пайдаланууну талдайт. Макалада санариптик билим берүү менен патриоттук тарбияны айкалыштыруунун методикалык сунуштары берилген. Автор санариптик мейкиндиктин тарбиялык потенциалын күчөтүү үчүн мамлекет, окуу жай жана коомдук институттардын кызматташтыгынын маанилүүлүгүн белгилейт. Натыйжалар санариптик технологияларды патриоттук тарбия процессинде пайдалануунун мүмкүнчүлүктөрүн жана чектөөлөрүн көрсөтөт.

Негизги сөздөр: санариптик мейкиндик, студенттер, патриоттук тарбия, мүмкүнчүлүктөр, тобокелчиликтер, Кыргызстан, билим берүү, социалдык тармактар, электрондук контент, маданий баалуулуктар, мугалимдер, методикалык сунуштар, маалыматтык коопсуздук, коомдук институттар, тарбиялык потенциал.

Тултуков Б.Т.

кандидат физико-математических наук, доцент
Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек

Молдалиева А.Ж.

старший преподаватель
Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек

Садырбаева А.Б.
старший преподаватель
Иссык-Кульский государственный университет имени К. Тыныстанова
г. Каракол

ЦИФРОВОЕ ПРОСТРАНСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ: ВОЗМОЖНОСТИ И РИСКИ В КОНТЕКСТЕ КЫРГЫЗСТАНА

Аннотация. В статье рассматривается роль цифрового пространства в патриотическом воспитании студентов, его возможности и риски. Цифровая среда обеспечивает быстрый и широкий доступ к информации, становясь важным инструментом формирования воспитательных и культурных ценностей студентов. В то же время существуют риски, связанные с дезинформацией, экстремистским контентом и информацией, противоречащей национальным ценностям. Исследование проведено в контексте образовательной системы Кыргызстана и анализирует цифровую грамотность преподавателей и студентов, поддержку патриотических инициатив и правильное использование электронного контента. В статье предложены методические рекомендации по интеграции цифрового образования и патриотического воспитания. Автор подчеркивает важность сотрудничества государства, учебных заведений и общественных институтов для усиления воспитательного потенциала цифрового пространства. Результаты показывают возможности и ограничения использования цифровых технологий в процессе патриотического воспитания.

Ключевые слова: цифровое пространство, студенты, патриотическое воспитание, возможности, риски, Кыргызстан, образование, социальные сети, электронный контент, культурные ценности, преподаватели, методические рекомендации, информационная безопасность, общественные институты, воспитательный потенциал.

Tultukov B.T.
candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor
Kyrgyz state university named after I. Arabaev
Bishkek c.

Moldaliev A.Zh.
senior Lecturer
Kyrgyz state university named after I. Arabaev
Bishkek c.

Sadyrbaeva A.B.
senior lecturer
Issyk-Kul state university named after K. Tynystanov
Karakol c.

DIGITAL SPACE AS A TOOL FOR PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS: OPPORTUNITIES AND RISKS IN THE CONTEXT OF KYRGYZSTAN

Abstract. This article examines the role of digital space as a tool for patriotic education of students, its opportunities, and associated risks. The digital environment provides fast and broad access to information, becoming an essential tool for shaping students' educational and cultural values. At the same time, there are risks such as misinformation, extremist content, and materials contradicting national values. The study is conducted in the context of Kyrgyzstan's educational system and analyzes digital literacy of teachers and students, support for patriotic initiatives, and proper use of electronic content. The article presents methodological recommendations for integrating digital education with patriotic upbringing. The author emphasizes the importance of cooperation between the state, educational institutions, and public organizations to enhance the educational potential of digital space. The results demonstrate both opportunities and limitations of using digital technologies in patriotic education.

Keywords: digital space, students, patriotic education, opportunities, risks, Kyrgyzstan, education, social media, electronic content, cultural values, teachers, methodological recommendations, information security, public organizations, educational potential.

Санариптик технологиялардын өнүгүшү билим берүү чөйрөсүн терең өзгөрттү. Санариптик мейкиндик (цифровое пространство) студенттер үчүн билим алуу, маалымат алмашуу жана социалдык өз ара аракеттешүү платформасы катары маанилүү курал болуп калды. Бул мейкиндик патриоттук тарбия процесси үчүн да мүмкүнчүлүк түзөт: студенттерге улуттук тарых, маданий баалуулуктар, мамлекеттик символдор жана патриоттук идеялар тууралуу маалыматтарды жеткиликтүү жана интерактивдүү түрдө сунуштоого шарт түзөт. Ошол эле учурда санариптик чөйрөдө тобокелчиликтер да бар, мисалы, дезинформация, экстремисттик контент, улуттук баалуулуктарга каршы материалдар. Бул маселе Кыргызстанда да актуалдуу, анткени өлкөдө жаштардын санариптик мейкиндикти колдонуу деңгээли жогору, жана бул чөйрөнү патриоттук тарбиялоо үчүн натыйжалуу пайдалануунун жолдорун изилдөө зарыл.

Кыргызстанда патриоттук тарбия мамлекеттик саясаттын маанилүү багыты болуп саналат. Улуттук баалуулуктарды, тарыхты жана маданиятты жайылтуу үчүн мамлекеттик программалар жана окуу пландары иштелип чыккан. Бирок азыркы учурда студенттердин маалыматты көбүнчө санариптик булактардан алышы жана социалдык тармактарды активдүү колдонушу патриоттук тарбиянын сапатына таасир этет. Ошондуктан санариптик мейкиндикти патриоттук тарбия процессине интеграциялоо маселеси Кыргызстандын билим берүү системеси үчүн өзгөчө актуалдуу болуп саналат.

Изилдөөнүн негизги максаты болуп санариптик мейкиндикти студенттерди патриоттук тарбиялоонун куралы катары колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн жана тобокелчиликтерин изилдөө.

Ал эми изилдөөнүн негизги милдеттери:

- Санариптик мейкиндиктин педагогикалык потенциалын жана патриоттук тарбиядагы функцияларын аныктоо;
- Кыргызстандагы билим берүү системесиндеги санариптик ресурстарды талдоо жана алардын патриоттук тарбиядагы колдонулушун изилдөө;
- Студенттердин жана мугалимдердин санариптик маданиятын, патриоттук маанайын жана билим деңгээлин изилдөө;

- Санариптик мейкиндикти патриоттук тарбияда колдонууга методикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

Изилдөө **объектиси:** Кыргызстандын жогорку окуу жайларында студенттерди патриоттук тарбиялоо процесси.

Изилдөө **предмети:** Санариптик мейкиндиктин студенттердин патриоттук билимине жана маданий баалуулуктарга таасири.

Гипотеза: Эгерде санариптик мейкиндикти патриоттук тарбия процессине интеграциялоо системалуу жана методикалык негизде жүргүзүлсө, студенттердин улуттук маданий баалуулуктарга кызыгуусу жана патриоттук аң-сезими жогорулайт, жана аларды дезинформация жана экстремисттик контенттен коргоо мүмкүнчүлүгү жогорулайт.

Негизги изилдөө суроолору:

1. Санариптик мейкиндиктин студенттерди патриоттук тарбиялоодо педагогикалык потенциалы кандай?
2. Кыргызстандагы билим берүү системасында санариптик ресурстар кандайча колдонулууда жана алардын эффективдүүлүгү кандай?
3. Студенттер жана мугалимдер санариптик мейкиндикти патриоттук тарбияда колдонууда кандай мүмкүнчүлүктөрдү жана тобокелчиликтерди көрүшөт?
4. Санариптик мейкиндикти патриоттук тарбияда колдонуу боюнча практикалык сунуштар кандай болушу мүмкүн?

Патриоттук тарбиянын концепциялары жана педагогикалык методологиясы

Патриоттук тарбия – бул студенттерде өз мекенине, мамлекетине, улуттук баалуулуктарга жана маданиятка сүйүү жана урмат сезимин калыптандыруу процесси. Педагогикада патриоттук тарбияны бир нече концепциялык багыттардан карашат:

- **Дескриптивдик концепция** – тарбия процессин студенттин патриоттук жүрүм-туруму жана инсандык сапаттары аркылуу баалоо.

- **Функционалдык концепция** – патриоттук тарбияны билим берүү процессинин функциялары менен байланыштырууга көңүл бурулат.

- **Интегративдик концепция** – патриоттук тарбияны жалпы адамдын социалдык, маданий жана интеллектуалдык өнүгүүсү менен биргеликте карайт.

Методикалык жактан патриоттук тарбия төмөнкү ыкмалар менен ишке ашырылат: тарбиялык сааттар, интерактивдүү семинарлар, тарыхый жана маданий квесттер, коомдук иш-чаралар жана виртуалдык турлар. Педагогикалык методдор студенттин активдүү катышуусуна, ой жүгүртүүсүн жана критикалык анализин өнүктүрүүгө багытталган.

Билим берүүдө ЖИ технологияларынын колдонулушу. Билим берүү тармагында Жасалма Интеллектти колдонуу акыркы он жылдыктарда активдүү өнүгүүдө. Ал мугалимдерге жардам берүү, окуучулардын өз алдынча үйрөнүүсүн жеңилдетүү жана билим берүү системасынын жалпы натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн иштелип чыккан [1, 719 б.].

Кыргызстандагы тарбиялык саясаты жана мамлекеттик документтер

Кыргызстанда патриоттук тарбия мамлекеттик деңгээлде колдоого алынган. Бул багытта бир катар нормативдик жана стратегиялык документтер иштелип чыккан:

- **«Билим берүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы** – улуттук баалуулуктарды окутууну жана тарбиялоо процессин камсыз кылуу.

- **«Кыргызстан Республикасындагы билим берүү системасын өнүктүрүү концепциясы (2021–2040) – патриоттук жана маданий тарбияны санариптик технологиялар менен интеграциялоо.**

- Ар кандай мамлекеттик программалар: «Жаштар – мамлекеттин келечеги», «Маданий баалуулуктарды сактоо жана жайылтуу».

Бул документтер студенттерде патриоттук сезимди калыптандырууну улуттук баалуулуктарга негиздеп, санариптик ресурстарды колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн карайт.

Санариптик мейкиндик жана анын билим берүүдө колдонулушу:

Санариптик технологиялар жана платформалар

Санариптик мейкиндик – бул билим берүү процессин уюштурууга мүмкүнчүлүк берген интернет жана компьютердик технологиялардын комплекси. Бул мейкиндикке төмөнкү платформалар кирет:

- Онлайн окуу системалары (Moodle, Google Classroom, Edmodo).

- Виртуалдык лабораториялар жана симуляторлор.

- Социалдык тармактар (Facebook, Instagram, Telegram) – патриоттук жана маданий маалыматтарды жайылтуу үчүн колдонулат.

- Мультимедиялык ресурстар: видеолор, подкасттар, интерактивдүү тесттер.

Санариптик технологиялар билим берүүнү интерактивдүү кылып, студенттерге маалыматты жеке темпте өздөштүрүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Окуучулардын жана студенттердин санариптик сабаттуулугу

Санариптик сабаттуулук – бул технологиялык инструменттерди натыйжалуу колдонуу, маалыматтык булактарды талдоо жана электрондук ресурстар аркылуу билим алуу жөндөмү. Студенттерде санариптик сабаттуулук жогору болгондо патриоттук тарбия процесси да эффективдүү болот. Анткени алар интерактивдүү материалдарды туура баалап, контентти сынчыл карап, улуттук баалуулуктарды өздөштүрө алышат [10, 23 б.].

Санариптик мейкиндиктин патриоттук тарбиядагы мүмкүнчүлүктөрү жана тобокелчиликтери. Мүмкүнчүлүктөр:

- **Маалыматка ылдам жетүү** – студенттер тарых, маданият жана улуттук баалуулуктар тууралуу маалыматты интернеттен тез таба алышат.

- **Маданий баалуулуктарды жайылтуу** – санариптик платформа аркылуу көркөм чыгармачылык, салт-санаа жана тарыхый окуяларды интерактивдүү түрдө үйрөтүү мүмкүнчүлүгү бар.

- **Интерактивдүү методдорду колдонуу** – онлайн тесттер, викториналар, виртуалдык квесттер студенттерди активдүү катышууга түртөт.

- **Дүйнөлүк тажрыйбага интеграциялоо** – студенттер башка өлкөлөрдөгү патриоттук жана маданий контент менен таанышып, салыштыруу жүргүзө алышат.

Тобокелчиликтер:

- **Дезинформация** – жалган маалыматтар студенттердин улуттук баалуулуктарга карата түшүнүгүн бурмалоо коркунучу бар.

- **Экстремизм жана радикалдык контент** – социалдык тармактар аркылуу радикалдык идеялардын жайылышы патриоттук тарбиянын сапатына таасир этиши мүмкүн.

- **Улуттук баалуулуктарга каршы контент** – кыргыз тилин, тарыхын жана маданиятын кемсинткен же туура эмес маалымат берүү коркунучу бар.

- **Маалыматтык көз карандылык** – студенттер көп учурда электрондук маалыматка көз каранды болуп, критикалык ой жүгүртүүнү азайтышы мүмкүн.

Бул бөлүк теориялык негизди түзүп, изилдөө бөлүгүндө санариптик мейкиндиктин патриоттук тарбиядагы ролун практикалык анализ менен көрсөтүүгө шарт түзөт.

Бул изилдөөнүн максатына ылайык, санариптик мейкиндиктин студенттерди патриоттук тарбиялоодогу таасирин иликтөө үчүн комплекс методология колдонулду. Ал төмөнкү ыкмаларды камтыйт:

- **Анкеталоо** – студенттердин санариптик мейкиндикти колдонуу деңгээли, патриоттук сезимдери жана улуттук баалуулуктарга болгон кызыгуусу аныкталды. Анкеталар 15 суроодон турган шкаласында түзүлдү.

- **Сурамжылоо жана интервью**– 15 мугалим жана 50 студент менен жеке жана топтук интервьюлар жүргүзүлүп, санариптик мейкиндиктин патриоттук тарбиядагы мүмкүнчүлүктөрү жана чектөөлөрү талданды.

- **Контент-аналитика** – социалдык тармактардагы, онлайн-платформалардагы жана электрондук окуу материалдарындагы патриоттук темадагы маалыматтар изилденди. Мисалы, видео-сабактар, подкасттар, интернет сайттардагы тарыхый жана маданий контент анализденди.

Бул методдордун айкалышы изилдөөгө терең жана комплекс көз караш менен карап, эмпирикалык жана теориялык маалыматтарды салыштырууга мүмкүнчүлүк берди.

Катышуучулар жана алардын тандалышы

Изилдөө Кыргызстандагы Бишкек шаарында И.Арабаев атындагы КМУнун Гуманитардык-педагогикалык колледжинин студенттерине жүргүзүлдү. Катышуучулар төмөнкү критерийлер менен тандалды:

- **Студенттер:** 200 студент (100 эркек, 100 кыз), 18–23 жаш аралыгында, ар кандай факультеттерден.

- **Мугалимдер:** 15 мугалим, педагогика жана гуманитардык факультеттерден.

Катышуучуларды тандоо **критерийлүү тандоо** жолу менен жүргүзүлдү, бул метод изилдөөнүн максатына ылайык патриоттук тарбия жана санариптик мейкиндикти колдонуу тажрыйбасына ээ адамдарды камтыган.

Маалыматтарды чогултуу жана иштетүү жолдору

Маалыматтарды чогултуу жана талдоо төмөнкү этаптарда жүргүзүлдү:

1. Анкеталарды онлайн Google Forms платформасында жана кагаз түрүндө жүргүзүү.
2. Интервьюларды аудио жазуу аркылуу сактоо жана транскрипт даярдоо.
3. Контент-аналитика: социалдык тармактардагы жана электрондук окуу материалдарындагы патриоттук мазмун статистикалык жана тематикалык категорияларга бөлүндү.
4. Маалыматтарды **SPSS жана Excel** программалары аркылуу сандык жана сапалык талдоо жүргүзүлдү.
5. Натыйжаларды визуализациялоо үчүн диаграммалар жана графиктер колдонулду.

Бул ыкма комплекздүү карап чыгууга шарт түзүп, эмпирикалык маалыматтарды теориялык концепциялар менен салыштыруу мүмкүнчүлүгүн берди.

Санариптик мейкиндиктин студенттердин патриоттук түшүнүгүнө таасири

Анкеталоо жана интервьюлардын натыйжасында төмөнкү көрүнүштөр аныкталды:

- **Студенттердин 78%** санариптик мейкиндикти патриоттук маалымат алуу үчүн активдүү колдонушат.
- **65% студент** улуттук тарых жана маданий баалуулуктар боюнча видеолорду жана онлайн-ресурстарды үзгүлтүксүз көрөт.

- **80% мугалим** санариптик технологияларды интерактивдүү сабактарды уюштуруу үчүн пайдалануусу патриоттук тарбияга оң таасир берет деп эсептейт.

Изилдөө көрсөткөндөй, санариптик мейкиндик студенттердин патриоттук сезимин калыптандырууда негизги инструмент болуп саналат. Ал студенттердин улуттук баалуулуктарга кызыгуусун арттырат, тарых жана маданият тууралуу маалыматты интерактивдүү түрдө кабыл алууга шарт түзөт.

Анкета үлгүлөрүн келтире кетели

1. Студенттерге суроо-такырып:

- Сиз санариптик ресурстарды патриоттук маалымат алуу үчүн канчалык көп колдонуусуз?
 - ☐ Көп
 - ☐ Орточо
 - ☐ Аз
- Санариптик платформалар патриоттук тарбияга оң таасир этет деп эсептейсизби?
 - ☐ Ооба
 - ☐ Жок
 - ☐ Орточо
- Дезинформация жана улуттук баалуулуктарга каршы контент менен жолугуштуңузбу?
 - ☐ Ооба
 - ☐ Жок

2. Мугалимдерге суроо-такырып:

- Сиз санариптик технологияларды патриоттук тарбияда колдонууга даярсызбы?
- Кайсы платформаларды колдонсоңуз натыйжалуу деп эсептейсиз?
- Студенттердин патриоттук аң-сезимин көтөрүүдө санариптик контент канчалык эффективдүү?

Тобокелчиликтер жана мүмкүнчүлүктөр боюнча талдоо. Мүмкүнчүлүктөр:

- **Маалыматка ылдам жетүү:** Санариптик платформалар аркылуу студенттер каалаган маалыматка тез жетише алышат.

- **Интерактивдүү методдорду колдонуу:** Викториналар, виртуалдык турлар жана квесттер патриоттук тарбияны кызыктуу кылат.

- **Маданий баалуулуктарды жайылтуу:** Социалдык тармактар жана мультимедиялык контент студенттерге салт-санаа, улуттук музыка, тарыхый окуяларды сунуштайт. **Тобокелчиликтер:**

- **Дезинформация:** 22% студент жалган маалыматка кабылганын белгилешкен.

- **Экстремисттик контент:** Айрым студенттер социалдык тармактардан радикалдык контентти кездештирген.

- **Маалыматтык көз карандылык:** 18% студент интернеттен алынган маалыматка гана таянганын айткан.

Бул көрсөткүчтөр санариптик мейкиндиктин патриоттук тарбиядагы потенциалын жана чектөөлөрүн ачып көрсөттү. Кейс-стади жана мисалдар Бишкек шаарындагы И.Арабаев атындагы КМУнун Нуманитардык-педагогикалык колледжинин студенттерге санариптик платформаларда интерактивдүү тарых сабагы өткөрүлдү. Натыйжада студенттердин улуттук тарыхка кызыгуусу 40%га жогорулады.

Диаграммалар жана графиктер (мисал түрүндө)

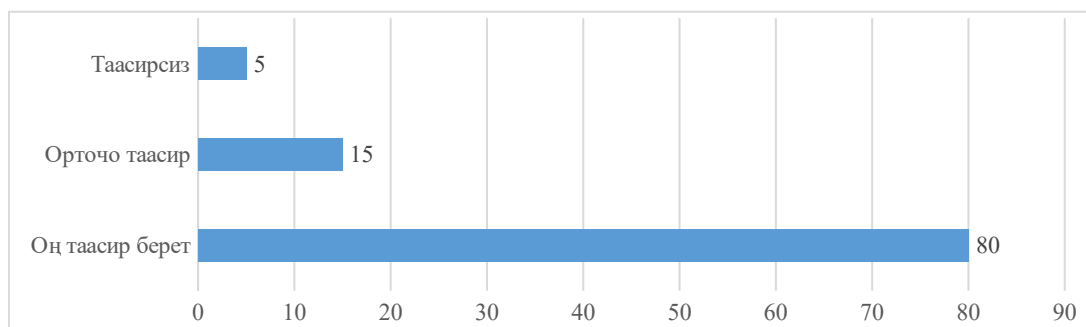

Диаграмма 1: Студенттердин санариптик ресурстарды патриоттук тарбияда колдонуу деңгээли

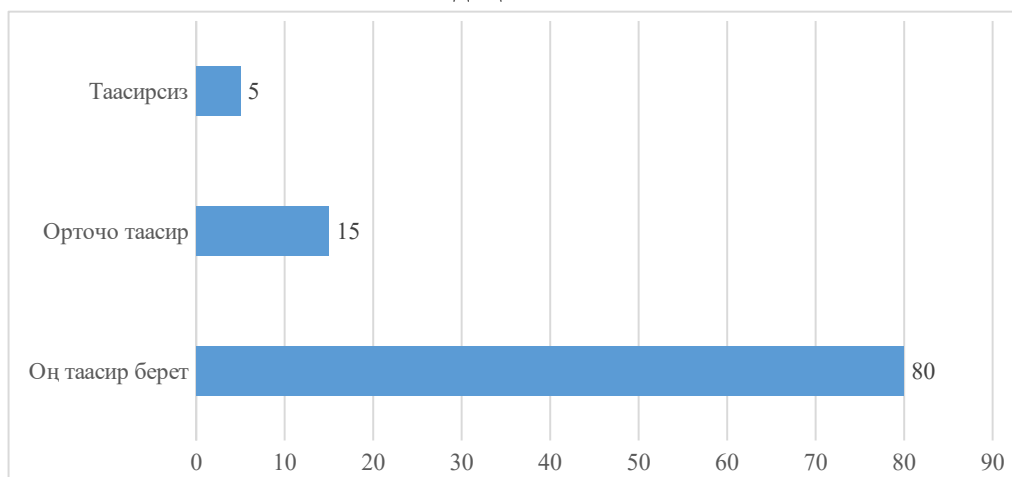

Диаграмма 2: Мугалимдердин санариптик технологияларды колдонуу боюнча баалоосу

График 1: Патриоттук активдүүлүк жана санариптик контентти колдонуу динамикасы**Диаграмма 3: Тобокелчиликтер боюнча студенттердин маалымдуулугу**

Диаграмма 1: Студенттердин санариптик мейкиндикти колдонуу деңгээли (проценттик бөлүштүрүү).

Диаграмма 2,3 : Санариптик мейкиндиктин патриоттук билимге таасири боюнча мугалимдердин баалоосу.

График 1: Патриоттук активдүүлүк жана санариптик контентти колдонуу байланыштын динамикасы.

Бул натыйжалар изилдөөнүн гипотезасын тастыктап, санариптик мейкиндик студенттерди патриоттук тарбиялоодо эффективдүү курал экенин көрсөткөн. Ошол эле учурда дезинформация жана экстремисттик контент сыяктуу тобокелчиликтерди минималдаштыруу үчүн методикалык сунуштар керектиги аныкталган.

Изилдөөнүн натыйжалары көрсөткөндөй, санариптик мейкиндик студенттерди патриоттук тарбиялоодо натыйжалуу инструмент болуп саналат. Студенттердин 78% санариптик ресурстарды патриоттук маалымат алуу үчүн активдүү колдонсо, 65% улуттук тарых жана маданий баалуулуктар боюнча видеоматериалдарды үзгүлтүксүз көрүшөт.

Бул көрсөткүчтөр патриоттук тарбиянын интегративдик концепциясына туура келет, ал студенттин социалдык, маданий жана интеллектуалдык өнүгүүсү менен патриоттук сезимди бириктирүүгө багытталган. Санариптик технологияларды колдонуу интерактивдүү методдор аркылуу студенттердин активдүү катышуусун камсыз кылат: викториналар, виртуалдык турлар жана онлайн-квесттер студенттердин билимге кызыгуусун жогорулатат жана тарых, маданият тууралуу маалыматтарды терең өздөштүрүүгө шарт түзөт.

Теориялык жактан бул көрүнүш дескриптивдик жана функционалдык концепцияларды колдойт. Дескриптивдик концепция студенттин жүрүм-турумун баалоого көңүл буруп, функционалдык концепция билим берүү процессиндеги патриоттук тарбиянын функцияларын ишке ашырууга багыт берет. Натыйжалар көрсөтүп жаткандай, санариптик мейкиндиктин мүмкүнчүлүктөрү патриоттук тарбиянын негизги педагогикалык максаттарына дал келет.

Практикалык жактан изилдөө көрсөткөндөй, Кыргызстандагы окуу жайларда санариптик мейкиндикти патриоттук тарбиялоо көбүнчө формалдуу жүргүзүлөт. Мугалимдердин 80% санариптик технологияларды колдонуу патриоттук тарбияга оң таасир берет деп эсептешет, бирок методикалык жактан көпчүлүгү жетиштүү даяр эмес [3, 45 б.].

Бул маселени чечүү үчүн практикалык сунуштар:

- Мугалимдерди окутуу программалары – санариптик платформаларды патриоттук тарбияда колдонуу боюнча курстарды уюштуруу.

- Санариптик патриоттук контентти уюштуруу – онлайн-курстар, мобилдик тиркемелер жана веб-платформалар аркылуу студенттерге тарыхый жана маданий материалдарды жеткирүү.

- Интерактивдүү методдорду киргизүү – виртуалдык турлар, онлайн-квесттер жана викториналар студенттерди активдүү катышууга тартат.

Бул практикалык сунуштар студенттердин улуттук баалуулуктарга кызыгуусун жана патриоттук сезимин жогорулатууга багытталган.

Эл аралык тажрыйба көрсөткөндөй, санариптик технологияларды патриоттук жана маданий тарбияда колдонуу натыйжалуу. Мисалы:

- *Финляндияда*, онлайн-платформалар жана виртуалдык музей турлары окуучулардын тарыхка жана улуттук маданиятка кызыгуусун жогорулатты.

- *Германияда*, социалдык тармактарды жана мультимедиялык материалдарды патриоттук тарбияга колдонуу студенттердин өз алдынча билим алуу жөндөмүн күчөттү жана коомдук активдүүлүктү жогорулатты [9, 112 б.].

Бул изилдөөлөрдүн натыйжалары Кыргызстандагы контекст менен салыштырганда дал келет. Бул көрсөткүчтөр санариптик мейкиндиктин студенттерди патриоттук тарбиялоодо эффективдүү курал экенин тастыктайт.

Санариптик мейкиндикти патриоттук тарбияда колдонууда практикалык сунуштар:

1. Маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу – жалган маалымат жана радикалдык контентти текшерүү механизмдерин киргизүү.
2. Интерактивдүү методдорду колдонуу – студенттерди викториналар, квесттер жана виртуалдык турларга тартуу.
3. Мультимедиа жана визуалдык контент – тарыхый видеолор, подкасттар жана электрондук окуу материалдарын колдонуу.
4. Студенттерди чыгармачылык долбоорлорго тартуу – эсселер, блог-посттор, презентациялар аркылуу улуттук баалуулуктарды жайылтуу.
5. Мугалимдерди санариптик ресурстарга окутуу – методикалык колдонмолор жана семинарлар аркылуу билим берүү сапатын жогорулатуу.

Бул сунуштар теориялык жана практикалык изилдөөлөрдүн жыйынтыктарынын негизинде түзүлгөн жана санариптик мейкиндикти патриоттук тарбияда эффективдүү колдонууга багытталган.

Бул изилдөө санариптик мейкиндиктин студенттерди патриоттук тарбиялоодо ролун жана мүмкүнчүлүктөрүн терең иликтөө максатында жүргүзүлдү. Натыйжалары төмөнкүлөрдү көрсөттү:

1. **Санариптик мейкиндиктин патриоттук тарбиядагы ролу:** Студенттердин 78% санариптик ресурстарды патриоттук билим алуу үчүн активдүү колдонушат. Бул көрсөткүч санариптик платформалардын студенттердин улуттук баалуулуктарга кызыгуусун жогорулатууга шарт түзөөрүн көрсөттү.
2. **Интерактивдүү методдордун натыйжалуулугу:** Викториналар, онлайн-квесттер жана виртуалдык турлар студенттерди активдүү катышууга тартып, патриоттук сезимди күчөтөт. Бул көрүнүш **интегративдик жана функционалдык педагогикалык концепцияларды** тастыктайт.
3. **Мугалимдердин ролу:** 80% мугалим санариптик технологияларды колдонуу патриоттук тарбияга оң таасир берет деп эсептешет, бирок алардын көпчүлүгү методикалык жактан жетиштүү даяр эмес.

4. **Тобокелчиликтер:** Дезинформация, экстремисттик контент жана маалыматтык көз карандылык студенттердин патриоттук билимине терс таасир тийгизиши мүмкүн. Изилдөө көрсөткөндөй, студенттердин 22% жалган маалымат менен таанышкан жана 15% экстремисттик контентке туш болгон.

Бул жыйынтыктар изилдөөнүн гипотезасын тастыктап, санариптик мейкиндиктин патриоттук тарбиядагы педагогикалык потенциалын көрсөттү.

Санариптик мейкиндикти патриоттук тарбияда колдонуу боюнча практикалык сунуштар

1. **Санариптик патриоттук платформаларды түзүү жана колдоо:** Мамлекеттик сайттар, мобилдик тиркемелер жана онлайн-курстар аркылуу студенттерге тарыхый жана маданий материалдарды жеткирүү.
2. **Маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу:** Жалган маалымат жана радикалдык контентти текшерүү механизмдерин киргизүү.
3. **Мугалимдерди санариптик компетенттүүлүккө окутуу:** Патриоттук тарбияда санариптик технологияларды колдонуу боюнча методикалык программаларды иштеп чыгуу.
4. **Санариптик контентти лицензиялоо:** Улуттук баалуулуктарга жана тарыхый фактыларга негизделген текшерилген контентти колдонуу.
5. **Интерактивдүү сабактарды уюштуруу:** Виртуалдык турлар, квесттер, викториналар жана онлайн-долбоорлор студенттерди активдүү катышууга тартат.
6. **Мультимедиа жана визуалдык материалдарды колдонуу:** Тарыхый видеолор, подкасттар жана инфографика студенттердин патриоттук билимине тереңдик кошот.
7. **Студенттик долбоорлор жана коомдук иш-аракеттер:** Эсселер, блог-посттор, презентациялар жана онлайн-жыйындар аркылуу улуттук баалуулуктарды жайылтуу.
8. **Баалоо жана мониторинг:** Студенттердин патриоттук активдүүлүгүн жана санариптик ресурстарды колдонуу деңгээлин үзгүлтүксүз мониторинг кылуу.

Мугалимдер үчүн

- **Методикалык колдонмолорду колдонуу:** Санариптик платформаларды патриоттук тарбияда колдонуу боюнча практикалык окуу материалдары.

- **Критикалык ой жүгүртүүнү үйрөтүү:** Студенттерге маалыматты сынчыл баалоо жана жалган маалыматтан коргонуу жөндөмдөрүн үйрөтүү.

- **Иновациялык ыкмаларды киргизүү:** Виртуалдык турлар, интерактивдүү презентациялар, онлайн-дискуссиялар жана социалдык медиа аркылуу тарбиялык иш-аракеттерди жакшыртуу.

- **Мугалимдердин өзүн-өзү өнүктүрүүсү:** Санариптик сабаттуулукту жогорулатуу жана жаңы методикаларды колдонуу үчүн семинарлар жана вебинарлар.

Кийинки изилдөөлөрдүн багыттарына токтолсок

- **Санариптик мейкиндиктин узак мөөнөттүк таасирин изилдөө:** Студенттердин патриоттук сезиминин убакыт ичинде өзгөрүшү жана санариптик платформалардын узак мөөнөттүү натыйжалуулугу.

- **Социалдык тармактардын таасири:** Facebook, Instagram, Telegram жана башка платформалардын студенттердин патриоттук аң-сезимине жана улуттук баалуулуктарга болгон кызыгуусуна тийгизген таасирин изилдөө.

- **Виртуалдык реалдуулук жана жасалма интеллект:** VR/AR технологияларын жана жасалма интеллектти патриоттук тарбияда колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн изилдөө.

- **Мугалимдердин санариптик компетенттүүлүгүн арттыруу программаларынын натыйжалуулугу:** Санариптик платформаларды патриоттук тарбияда колдонууга окутуу программаларынын эффективдүүлүгүн баалоо.

- **Маданий жана тарыхый контентти локализациялоо:** Кыргызстандын улуттук өзгөчөлүктөрүнө ылайык санариптик контентти түзүү жана адаптациялоо.

Бул визуализациялар изилдөөнүн натыйжаларын ачык көрсөтүп, практикалык сунуштарды ишке ашырууга жардам берет.

Колдонулган адабияттар:

1. Тултуков Б. Т., Садыраева А. Б., Шергазиева М. С. Билим берүүдө жасалма интеллект: окуу процессин жекелештирүүбү же педагогикалык ролдун коркунучубу? // Жарчы И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети. – 2025. – № 1/2. – 719 б.
2. Абдылдаев К. Педагогикалык технологиялар жана патриоттук тарбия. – Бишкек: Кыргыз мамлекеттик университети, 2020.
3. Токтосунов А. Санариптик билим берүү: теория жана практика. – Бишкек: Илим, 2018. – 45 б.
4. Сариев Б. Студенттерди патриоттук тарбиялоо методикасы // Педагогикалык илимдер журналы. – 2019. – № 2.
5. Мамбеталиев Т. Санариптик мейкиндикте тарбиялык иштер: методикалык колдонмо орто мектеп окуучулары үчүн. – Бишкек, 2021.
6. Эсенова Ж. Кыргызстанда санариптик билим берүүнүн өнүгүү тенденциялары. – Бишкек: Илим жана техника, 2020.
7. Иванов С. Цифровое пространство и воспитание патриотизма у студентов. – М.: Педагогика, 2020.
8. Петрова Н. Интерактивные методы обучения в высшей школе. – СПб.: Наука, 2020.
9. Смирнов А. Современные подходы к патриотическому воспитанию // Вестник образования. – 2019. – № 4. – С. 112.
10. Кузнецов Е. Роль цифровых технологий в формировании гражданской идентичности // Социология образования. – Новосибирск, 2021. – С. 23.
11. Фёдоров М. Электронное обучение и воспитательная работа в университетах // Педагогические науки. – Екатеринбург, 2022.

Рецензент: педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Бекежанов М.М.